

Dnr 08-0220
Hanna Sejlitz

Hörselskadades Riksförbund
besöksadress: Gävlegatan 16
Box 6605, 113 84 Stockholm
tel: +46 (0)8-457 55 00
texttel: +46 (0)8-457 55 01
fax: +46 (0)8-457 55 03
e-post: hrf@hrf.se

2008-07-02

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
registrator@culture.ministry.se

Yttrande över betänkandet Värna språken – Förslag till språklag (SOU2008:26)

Hörselskadades Riksförbund, HRF är positiv till utredningens förslag till språklag, i synnerhet de som handlar om teckenspråk och teckenspråkiga, och lämnar följande synpunkter:

Sammanfattning

HRF stödjer förslaget att det svenska teckenspråkets ställning ska regleras i lag och att det tillerkänns en ställning som motsvarar de officiella nationella minoritetsspråken.

HRF anser att det är av största vikt att stärka teckenspråkigas rättigheter och hörselskadades möjligheter att få tillgång till och använda det svenska teckenspråket. Det är viktigt att hörselskadade och döva ges möjlighet att lära sig teckenspråk så tidigt som möjligt samt att rätten till teckenspråksundervisning stärks.

Lagförslaget

12.9 Det svenska teckenspråket § 9

HRF tycker att det är ett utmärkt förslag att det svenska teckenspråket ska regleras i lag och ges samma skydd och samma ställning som motsvarar minoritetsspråken. Vi instämmer även i att det allmänna ska ha ett särskilt ansvar för att skydda och främja det svenska teckenspråket. En sådan lagreglering har också betydelse för att på sikt skapa en stabil grund för det svenska teckenspråket och för frågor med anknytning till detta språk. I och med denna lag höjs det svenska teckenspråkets status och får ett lagskydd.

HRF instämmer med utredaren att en mera detaljerad reglering vad gäller det allmännas insatser för att skydda och främja det svenska teckenspråket, liksom i fråga om minoritetsspråken, bör finnas i särskild lagstiftning.

12.10 Språkanvändningen i offentlig verksamhet § 10

Utredningen tar upp bestämmelserna i förvaltningslagen, rättegångsbalken och förvaltningsprocesslagen om att myndigheter bör anlita tolk då en person behöver detta. Myndigheten har tolkningsföreträdare om behovet av tolk finns, till skillnad från vardagstolkning där individen avgör tolkbehovet. Vad utredningen inte har uppmärksammat är risken för att hörselskadades behov av teckenspråkstolk och/eller skrivtolk kan underskattas bland annat på grund av bristande kunskaper om

hörselskadades tolkbehov inom myndigheten. Många hörselskadade kan uttrycka sig på svenskt tal, men kan ha svårt att höra vad andra säger. För att ge ett exempel har det förekommit att en hörselskadad person i vårdnadstvist upplevt behov av tolk men inte myndigheten, vilket har lett till att denne nekats rätt till tolk. För ett demokratiskt samhälle och ett tryggt rättssystem måste individens upplevelse av tolkbehov respekteras fullt ut.

12.15 Den enskildes tillgång till språk § 15 och 16

Det är mycket värdefullt att den föreslagna språklagen inte bara anger språkets ställning utan också den enskildes rätt till språk. HRF tycker att det är av största vikt att stärka teckenspråkigas rättigheter och möjligheter att använda teckenspråket. Vi instämmer i att det är samhället som ska ansvara för att hörselskadade och döva som behöver teckenspråk ges möjlighet att lära sig språket.

Det är viktigt att rätten till teckenspråk regleras i lag, inte minst med tanke på språkets grundläggande betydelse för enskilda individers möjlighet till att delta i offentliga samtal, social gemenskap, utbildning m.m. Att dagens förordningar enbart ger föräldrar och syskon rätt till teckenspråksundervisning, men inte hörselskadade själva, är en orimlig brist i lagstiftningen som måste åtgärdas. Hörselskadades rättighet till teckenspråksundervisning bör gälla oavsett bestämmelser i andra lagar eller förordningar. För att denna lagstadgade rätt ska gälla även i praktiken är det viktigt att samhället sätter in insatser så att det skapas goda förutsättningar för hörselskadade barns tillgång till teckenspråk.

Behovet av teckenspråk

Det finns, som även framkommer i utredningen, många människor i Sverige som har teckenspråket som sitt första språk respektive andra språk. Många är beroende av teckenspråk för att på ett fullgott sätt kunna kommunicera med andra.

Det finns också många hörselskadade som är i behov av teckenspråk, men som aldrig ges möjlighet att lära sig detta. En orsak är att deras behov av teckenspråk inte tas på tillräckligt stort allvar. Hörselskadade behöver teckenspråk, så att de kan kommunicera även när deras hjälpmedel inte fungerar eller inte räcker till exempelvis i miljöer med samtalsstörande buller.

Att få tillgång till teckenspråk

Utredningen menar att varje individ avgör om man vill använda teckenspråk. Detta är ett rimligt ställningstagande, vi vill dock påpeka att det är viktigt att individen ges kunskap och information för att kunna göra ett medvetet val. Många hörselskadade har behov av teckenspråk, men får aldrig information om och/eller möjlighet att lära sig teckenspråk och har därmed inte heller möjligheten att göra ett aktivt val. Som utredningen också konstaterar överförs inte teckenspråk från generation till generation och föräldrar som får döva och hörselskadade barn behärskar inte teckenspråk. Även hörselskadade barns föräldrar är en viktig målgrupp för information eftersom de har en viktig roll i barnets språkutveckling. Alltför många hörselskadade barn utsätts för assimileringstryck, dvs att omgivningen satsar på de ska tala svenska som majoriteten och erbjuder inte möjligheten att lära sig teckenspråk. Barnens behov av teckenspråk underskattas. Konsekvensen blir att många hörselskadade barn berövas ett språk med vilket de kan kommunicera utan att behöva lita till hörseln.

HRF anser därför liksom utredningen att det är viktigt att samhället ansvarar för hörselskadades tillgång till teckenspråk och främjar språkbevarande exempelvis genom att ge hörselskadade barn förutsättningar att lära sig teckenspråk. Dessa möjligheter ska även ges till vuxna som förlorar hörseln samt närstående till hörselskadade och döva.

Övriga synpunkter

Kap 7.5 Internationella överenskommelser om teckenspråk

I utredningens beskrivning av innehållet i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder saknar vi personkretsen hörselskadade. Internationellt ingår personkretsen hörselskadade i begreppet "deaf" och därmed på svenska benämnas "döva och hörselskadade". Detta har vi även uppmärksammat tidigare då personkretsen hörselskadade exkluderats i den svenska översättningen av standardreglerna, men inkluderas i den engelska originaltexten. I den svenska översättningen av konventionen ingår den aktuella personkretsen. Rätten till teckenspråk, teckenspråkstolkare samt tillgång till teckenspråk gäller alltså även hörselskadade.

Sammanfattningsvis anser HRF

- Vi stödjer förslaget till språklag och är särskilt positiva till § 9, 15 och 16 i förslaget.
- Hörselskadades tolkbehov i kontakter med förvaltningsmyndigheter måste respekteras och tillgodoses.
- Hörselskadade barn ska ges en lagstadgad rätt till teckenspråksundervisning och att samhället ska ansvara för att individen får tillgång till detta.
- Att det är viktigt att samhället ansvarar för hörselskadades tillgång till teckenspråk och främjar språkbevarande exempelvis genom att ge hörselskadade barn, vuxna och deras anhöriga förutsättningar att lära sig teckenspråk.
- Att utredningen missat personkretsen hörselskadade i beskrivningen av de rättigheter till teckenspråk, teckenspråkstolkare samt tillgång till teckenspråk som FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder ger hörselskadade och döva.

Med vänliga hälsningar
Hörselskadades Riksförbund

Hans Ericson
generalsekreterare